

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Кафедра охорони праці та техногенно-екологічної безпеки

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ (МАТЕРІАЛИ) ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ
КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Забезпечення екологічної безпеки»
(шифр і назва навчальної дисципліни)

Спеціальність 263 «Цивільна безпека»
(шифр і назва спеціальності)

Спеціалізація – «Охорона праці»
(назва спеціалізації)

Факультет техногенно-екологічної безпеки
(назва факультету)

Методичні вказівки розглянуто та
затверджено на засіданні кафедри
ОП та ТЕБ
Протокол № 1 від 26 серпня 2016 р.

2016 рік

Методичні вказівки і тематика контрольних робіт

Методичні вказівки

Контрольні роботи з дисципліни «Забезпечення екологічної безпеки» проводяться як елемент модульного контролю перевірки рівня засвоєння знань тими, хто навчається.

З навчальної дисципліни «Забезпечення екологічної безпеки» контрольна робота проводиться за всіма модулями у вигляді відпрацювання студентами (курсантами контрольної роботи за відповідним модулем).

У вступній частині доводиться порядок опрацювання слухачами модульних завдань. В основній частині слухачі практично опрацюють матеріал контрольних робіт. У заключній частині проводиться підведення підсумків опрацювання слухачами завдань (проводиться обговорення щодо вірних відповідей за питаннями контрольної роботи).

Тематика контрольних робіт

Контрольна робота № 1 (модульний контроль 1)

Контрольні питання за матеріалом теми 1, 2 (модульний контроль 1)

1. Першопричини екологічних проблем України.
2. Основні екологічні проблеми України, пов'язані з забрудненням атмосферного повітря, водного середовища, ґрунтів і деградацією земель.
3. Екологічні проблеми України в сфері охорони лісів.
4. Екологічна небезпека, зумовлена надзвичайними ситуаціями, що трапляються на території України.
5. Екологічні проблеми України в сфері поводження з відходами, небезпечними хімічними речовинами та пов'язані з питаннями біобезпеки.
6. Стратегічні цілі екологічної політики України.
7. Основні завдання держави в сфері підвищення рівня суспільної екологічної свідомості.
8. Основні завдання держави в сфері поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки.
9. Основні завдання держави з метою досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища.
10. Основні завдання держави в сфері інтеграції екологічної політики та вдосконалення системи інтегрованого екологічного управління.
11. Основні завдання держави в сфері забезпечення екологічно збалансованого природокористування.
12. Інструменти реалізації національної екологічної політики.
13. Визначення поняття «екологічна безпека».
14. Законодавчі акти України, які містять в собі головні засади забезпечення екологічної безпеки.
15. Повноваження Верховних органів влади України в сфері забезпечення екологічної безпеки.
16. Основні нормативно-правові документи національного законодавства України що регламентують питання забезпечення екологічної безпеки.
17. Роль Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» в правовому забезпеченні екологічної безпеки країни.
18. Основні обов'язки підприємств, установ, організацій, що здійснюють проектування, виробництво, експлуатацію та обслуговування пересувних засобів, установок та виробництво і постачання пального щодо забезпечення екологічної безпеки.
19. Основні положення Закону України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» від 13 липня 2000 року.

20. Національне законодавство, що регламентує здійснення різних видів діяльності з урахуванням питань забезпечення екологічної безпеки.
21. Форми міжнародної співпраці в галузі охорони природи та раціонального використання природних ресурсів.
22. Складність подолання сучасної екологічної кризи.
23. Спонукальні фактори розвитку міжнародного співробітництва в галузі екологічної безпеки та охорони навколишнього природного співробітництва.
24. Механізми координації світових організацій міжнародної діяльності в сфері екологічної безпеки.
25. Перші міжнародні екологічні документи.
26. Основні принципи Стокгольмської декларації з навколишнього середовища.
27. Принципи Декларації Ріо з навколишнього природного середовища та розвитку.
28. Порядок денний на XXI століття.
29. Директива Ради Європейського Союзу про стримування небезпеки великих аварій.
30. Міжнародні конвенції та угоди, що регламентують питання у сфері забезпечення екологічної безпеки вод Світового океану.
31. Міжнародні конвенції та угоди, що регламентують питання виробництва, знешкодження та транскордонного переміщення небезпечних речовин.
32. Конвенція, що регламентує сферу доступу до інформації, участі громадськості в процесі прийняття рішень та доступу до правосуддя з питань, що стосуються довкілля.
33. Конвенції та угоди, що регламентують транскордонні питання забезпечення екологічної безпеки.
34. Конвенція про заборону військового або будь-якого ворожого використання засобів впливу на природне середовище.
35. Міжнародні документи, що регламентують питання забруднення атмосферного повітря.
36. Міжнародні конвенції та угоди мають глобальний характер.
37. Принципи, на яких базується створена державна система екологічної безпеки.
38. Основні завдання державної системи екологічної безпеки.
39. Координуючі та постійні державні органи управління з питань техногенно-екологічної безпеки, цивільної оборони та з надзвичайних ситуацій на загальнодержавному, регіональному, місцевому і об'єктовому рівнях.
40. Характер діяльності Державної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій в чотирьох режимах функціонування: повсякденної діяльності, підвищеної готовності, у режимах надзвичайної ситуації і надзвичайного стану.
41. Права Державної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.
42. Організаційна структура Державної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.
43. Діяльність Національної ради з питань безпечної життєдіяльності населення.
44. Кадастр.
45. Державні кадастри України, їхній зміст і призначення.
46. Державна система екологічного моніторингу, її суб'єкти.
47. Напрями і законодавчі акти, згідно яких проводиться моніторинг ґрунтів, водних ресурсів, атмосферного повітря, біологічних об'єктів та надр.
48. Напрями і законодавчі акти згідно яких проводиться моніторинг відходів, небезпечних природних явищ та техногенних аварій, об'єктів підвищеної небезпеки.
49. Екологічний паспорт підприємства як основа екологічного обліку суб'єктів господарювання.
50. Структура екологічного паспорта підприємства.
51. Напрями екологічної паспортизації.
52. Зміст та порядок складання звіту проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві.

53. Зміст та порядок складання звітів про охорону атмосферного повітря за формами № 2-ТП (повітря) (річна) та № 2-ТП (повітря) (квартальна).
54. Зміст та порядок складання звіту про використання води за формою № 2тп-(водгосп.) (річна).
55. Зміст та порядок складання звіту «Утворення та поводження з відходами» за формою № 1-відходи (річна).
56. Зміст та порядок складання річного звіту «Витрати на охорону навколишнього природного середовища та екологічні платежі».
57. Екологічний облік на підприємстві, його якісні характеристики, визначені Комітетом з міжнародних стандартів фінансового обліку.
58. Чим відрізняються екологічний податок і рентна плата?
59. Розділ (статті) Податкового кодексу України, що регламентує питання розмірів і порядку обчислення екологічних податків. Платники екологічного податку.
60. Фактори, від яких залежить розмір ставок податку за викиди та скиди різних забруднюючих речовин, за розміщення відходів, утворення та тимчасове зберігання радіоактивних відходів.
61. Розділ (статті) Податкового кодексу України, що регламентує питання розмірів і порядку обчислення рентної плати. Платники рентної плати.
62. Рентна плата.
63. Об'єкти і порядок начислення кожного конкретного виду рентної плати.
64. Дайте визначення наступним поняттям: екологічна небезпека, об'єкт підвищеної небезпеки, потенційно небезпечний об'єкт.
65. Порядок визначення потенційно небезпечних об'єктів.
66. Нормативні документи згідно яких здійснюється ідентифікація потенційно небезпечних об'єктів?
67. Визначення кількості потенційно небезпечних об'єктів.
68. Визначення сумарних мас індивідуальних небезпечних речовин для ідентифікації об'єктів підвищеної небезпеки.
69. Визначення категорій та груп небезпечних речовин для ідентифікації об'єктів підвищеної небезпеки.
70. Визначення сумарних мас категорій та груп небезпечних речовин.
71. Визначення нормативу порогових мас небезпечних речовин з врахуванням відстаней до життєво важливих об'єктів.

Приклад контрольної роботи № 1

Варіант №1

1. Стратегічні цілі екологічної політики України.
2. Директива Ради Європейського Союзу про стримування небезпеки великих аварій.
3. Державні кадастри України, їхній зміст і призначення.

1. Стратегічні цілі екологічної політики України.

Ціль 1. Підвищення рівня суспільної екологічної свідомості. Завданнями у цій сфері є, наприклад:

- збільшення частки екологічної інформації та соціальної реклами природоохоронного спрямування; що регулярно поширюється засобами масової інформації;
- розроблення та впровадження програми підтримки проектів громадських екологічних організацій;
- створення системи екологічного навчання та підвищення кваліфікації державних службовців, до компетенції яких належать питання охорони навколишнього природного середовища.

Ціль 2. Поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки. Завданнями у цій сфері є підвищення рівня екологічної безпеки шляхом запровадження

комплексного підходу до проведення оцінки ризиків, запобігання та мінімізації наслідків стихійних лих відповідно до Йоганнесбурзького плану дій.

Ціль 3. Досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища. Завданнями у цій сфері є, наприклад:

- запровадження системи екологічного маркування товарів і продуктів харчування;
- виявлення зон екологічного ризику та підготовка державної цільової програми зниження техногенного тиску на здоров'я населення зон екологічного ризику;
- розвиток нормативно-правової бази з екологічного страхування.

Ціль 4. Інтеграція екологічної політики та вдосконалення системи інтегрованого екологічного управління. Завданнями у цій сфері є, наприклад:

- розвиток у рамках процесу «Довкілля для України» партнерства між секторами суспільства з метою залучення до планування і реалізації природоохоронної політики усіх зацікавлених сторін;
- впровадження систем екологічного управління та підготовка державних цільових програм з екологізації окремих галузей національної економіки, що передбачають технічне переоснащення, запровадження енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів.

Ціль 5. Забезпечення екологічно збалансованого природокористування. Завданнями у цій сфері є, наприклад:

- створення екологічно та економічно обґрунтованої системи платежів за спеціальне використання природних ресурсів та збору за забруднення навколишнього природного середовища для стимулювання суб'єктів господарювання до раціонального природокористування.

2. Директива Ради Європейського Союзу про стримування небезпеки великих аварій.

Важливе значення у системі забезпечення екологічної безпеки має механізм правового регулювання, який встановлено Директивою Ради Європейського Союзу про стримування небезпеки великих аварій, пов'язаних з небезпечними речовинами, від 9 грудня 1996 року № 96/82/ЄС. Норми Директиви спрямовані на відвернення великих (значних) аварій, пов'язаних із небезпечними речовинами, та обмеження їхніх наслідків для людей і навколишнього середовища. Важливо, що зазначена Директива встановлює чітке правило, згідно з яким держави-члени Співтовариства мають право вимагати від екологічно небезпечних підприємств складання документа, який би визначав політику попередження значних аварій та забезпечення його належного виконання. Також Директивою визначаються юридичні засади функціонування компетентного органу, відповідального за виконання вимог цієї Директиви, допоміжні технічні структури, організації та здійснення системи інспектування і контролю, функціонування системи інформування та обміну інформацією, порядок заборони технічної експлуатації екологічно небезпечних підприємств, встановлюються межі конфіденційності інформації.

Держави-члени Європейського Співтовариства взяли на себе зобов'язання не погіршувати якість життя людини, зокрема через довкілля, здоров'я та природу, усвідомлюючи, що людина та власність піддаються особливій небезпеці внаслідок певної діяльності, та зважаючи на те, що викиди речовин, які сталися в одній державі, можуть спричинити шкоду іншій державі, а тому проблеми, пов'язані з такою компенсацією, мають інтернаціональне походження.

3. Державні кадастри України, їхній зміст і призначення.

Кадастр – це упорядкована геоінформаційна система про правове, природне, господарське, економічне та просторове положення об'єктів, що підлягають обліку в системі відповідного рівня управління. Кадастри виконують облікові функції екологічного управління, їх складають періодично або шляхом безперервних спостережень за конкретним об'єктом. Враховуючи різноманітність сучасних кадастрів, можна зробити висновок, що кадастровому обліку може підлягати інформація про стан різних об'єктів. Серед них можна назвати:

- кадастри природних ресурсів (земельний, водний, лісовий, рослинний, тваринний та інші),

- містобудівний кадастр,
- екологічні кадастри (кадастри відходів, кадастри небезпечних відходів, кадастр антропогенних викидів та абсорбції парникових газів та інші).

Ці кадастри вводяться для обліку кількісних, якісних та інших характеристик об'єктів, обсягу, характеру та режиму їхнього використання.

Державні природні кадастри ведуться в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України. Основними державними кадастрами є земельний, водний, лісний, надровий (кадастр родовищ і проявів корисних копалин). Також використовуються і створюються державні кадастри тваринного світу, рослинного світу, природних територій курортів, природних лікувальних ресурсів, парникових газів, клімату, територій та об'єктів природно-заповідного фонду тощо. Розглянемо базові державні кадастри.

Контрольна робота № 2 (модульний контроль 2)

Контрольні питання за матеріалом теми № 3, 4 (модульний контроль 2)

1. Основні завдання і види екологічного контролю (нагляду).
2. Закони України, якими визначається порядок здійснення державного екологічного контролю.
3. Місцевий державний екологічний контроль. Державні органи, що його здійснюють.
4. Спеціальний державний екологічний контроль. Державні органи, що його здійснюють.
5. Основні поняття і законні підстави для здійснення прокурорського нагляду за дотриманням екологічного законодавства.
6. Природоохоронна прокуратура.
7. Права Держекоінспекції України.
8. Процедура прокурорського нагляду за додержанням екологічного законодавства органами місцевого самоврядування.
9. Законодавчі акти України, що регламентують питання місцевого екологічного контролю.
10. Повноваження і компетенції міських рад та їхніх виконавчих органів в галузях охорони атмосферного повітря, охорони водних ресурсів, охорони і раціонального використання земель, тощо.
11. Завдання виконавчих і розпорядчих інституцій органів місцевого самоврядування в питаннях екологічної безпеки і охорони довкілля.
12. Порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів.
13. Умови, за яких дозвіл на спеціальне використання природних ресурсів може бути скасовано.
14. Порядок установлення лімітів використання природних ресурсів місцевого значення.
15. Підстави для відмови у затвердженні лімітів.
16. Нормативно-правовий документ, згідно якого здійснює свою діяльність Держекоінспекція України.
17. Основні завдання Держекоінспекції України.
18. Діяльність Держекоінспекції України відповідно до покладених завдань.
19. Випадки та умови, за яких Держекоінспекція України здійснює контроль за додержанням законодавства про екологічну безпеку.
20. Сфера діяльності і компетенції Держекоінспекції України.
21. Права Держекоінспекції України.
22. Нормативно-правовий документ, згідно якого здійснює свою діяльність Державна інспекція ядерного регулювання України.
23. Завдання Держінспекції ядерного регулювання України.
24. Діяльність Держінспекції ядерного регулювання України відповідно до покладених завдань.
25. Види діяльності, що підлягають ліцензуванню органами Держінспекції ядерного регулювання.

26. Дозволи, сертифікати та висновки, що видає Держінспекція ядерного регулювання України у встановленому законодавством порядку.
27. Міжнародні договори, конвенції й угоди, згідно яких здійснює свою діяльність Держінспекція ядерного регулювання України.
28. Випадки та умови, за яких Держінспекція ядерного регулювання України здійснює контроль за додержанням законодавства про екологічну та радіаційну безпеку.
29. Права Держінспекції ядерного регулювання України.
30. Основні повноваження і обов'язки Голови Держінспекції.
31. Документ, що регламентує положення щодо локалізації та ліквідації наслідків аварійних ситуацій в Україні.
32. Три рівні аварії в залежності від їх масштабу.
33. Державні органи, з якими узгоджується ПЛАС.
34. Зміст ПЛАС.
35. Аналіз небезпеки підприємства.
36. Вимоги до складання оперативної частини ПЛАС.
37. Повноваження та обов'язки відповідального керівника робіт з ПЛАС.
38. Обов'язки власника (керівника) підприємства щодо ПЛАС.
39. Порядок впровадження ПЛАС на підприємствах.
40. Екологічне правопорушення, його суб'єкти, об'єкти, суб'єктивні та об'єктивні ознаки.
41. Класифікація екологічних правопорушень.
42. В чому різниця між еколого-правовим вчинком (проступком), еколого-майновим деліктом, еколого-адміністративним правопорушенням та екологічним злочином?
43. Основні нормативно-правові акти, що регламентують відповідальність за порушення екологічного законодавства України.
44. Види відповідальності за екологічні правопорушення.
45. Кримінальна відповідальність за екологічні правопорушення.
46. Адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення.
47. Цивільно-правова відповідальність за екологічні правопорушення.
48. Дисциплінарна відповідальність за екологічні правопорушення.
49. Законодавчі засади майнової відповідальності за екологічні правопорушення.
50. Порядок та підстави для накладання майнової відповідальності в сфері екобезпеки
51. Загальні положення Порядку визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам.
52. Розрахунок розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів.
53. Методика розрахунку розмірів відшкодування збитків, які заподіяні державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.
54. Штраф. Чим принципово відрізняються штраф як вид кримінального покарання і як вид адміністративного стягнення?
55. Штраф як вид кримінального покарання: законодавчі засади, особливості призначення, санкції за несплату, приклади застосування за правопорушення в сфері екобезпеки.
56. Приклади застосування штрафних адміністративних санкції за правопорушення в сфері екобезпеки.
57. Статті Земельного, Водного і Лісового кодексів України, що мають профілактичне значення.
58. Профілактичні норми, що передбачаються законодавчими актами про тваринний світ.
59. Профілактична роль екологічної експертизи і моніторингу довкілля.
60. Приклади заходів заборонного характеру з метою запобігання порушень в сфері екологічної безпеки.
61. Роль еколого-виховної роботи у запобіганні екологічним правопорушенням.
62. Екологічна пропаганда.
63. Роль екологічної освіти у процесі формування екологічної правосвідомості.
64. Інформаційна складова профілактики екологічної злочинності.

65. Профілактична роль елементів економічного механізму природокористування і природоохоронної діяльності.
66. Профілактична роль технічних заходів в сфері екологічної безпеки.
67. Профілактичні заходи соціального і правового характеру в сфері забезпечення екологічної безпеки.

Приклад контрольної роботи № 2

Варіант №1

1. Основні завдання і види екологічного контролю (нагляду).
2. Права Держекоінспекції України.
3. Штраф. Чим принципово відрізняються штраф як вид кримінального покарання і як вид адміністративного стягнення?

1. Основні завдання і види екологічного контролю (нагляду).

Завданням екологічного нагляду (контролю) є забезпечення дотримання вимог законодавства про охорону довкілля та екологічну безпеку всіма державними органами, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності і підпорядкування, а також громадянами.

Державний екологічний контроль за додержанням екологічних норм, вимог та правил має складну структуру, в якій можна відокремити такі елементи:

– **прокурорський нагляд**, що здійснюється за додержанням екологічного законодавства;

– **місцевий контроль**, тобто контроль за додержанням законодавства про природокористування з боку органів місцевого самоврядування. Рішення органів місцевого самоврядування, які прийняти в рамках їхньої компетенції, є обов'язковими для використання всіма підвідомчими підприємствами та громадянами, що мешкають на даній території;

– **спеціальний екологічний контроль** здійснюється спеціалізованими державними органами з охорони атмосферного повітря, з охорони вод, з охорони земель, з правильного застосування агрохімікатів, з охорони рибних запасів, з охорони лісів; по контролю за додержанням санітарно-епідеміологічних правил, по контролю за охороною надр; по контролю за захороненням радіоактивних відходів; по контролю за додержанням нормативів граничного змісту забруднюючих речовин тощо.

2. Права Держекоінспекції України.

1) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до її компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України та подає їх Міністрові для погодження і внесення в установленому порядку на розгляд Кабінету Міністрів України;

2) здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням вимог екологічного законодавства.

3) складає протоколи про адміністративні правопорушення та розглядає справи про адміністративні правопорушення, накладає адміністративні стягнення у випадках, передбачених законом;

4) подає Міністрові пропозиції щодо: видачі, зупинення дії чи анулювання в установленому законодавством порядку дозволів, лімітів та квот на спеціальне використання природних ресурсів, викиди і скиди забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище, розміщення відходів, поводження з небезпечними хімічними речовинами, транскордонне переміщення об'єктів рослинного і тваринного світу, в тому числі водних живих ресурсів, а також установлення нормативів допустимих рівнів шкідливого впливу на стан навколишнього природного середовища;

5) призначає громадських інспекторів з охорони довкілля та видає їм посвідчення, організовує їх роботу, надає їм методичну та практичну допомогу, вживає заходів до усунення виявлених недоліків і порушень в їх діяльності;

6) забезпечує інформування громадськості про реалізацію державної політики у відповідній сфері;

7) здійснює інші повноваження, визначені законами України та покладені на неї Президентом України.

3. Штраф. Чим принципово відрізняються штраф як вид кримінального покарання і як вид адміністративного стягнення?

Штраф – це грошове стягнення, що накладається в якості покарання на громадян, посадових осіб або суб'єктів підприємницької діяльності, які вчинили правопорушення.

Штраф як вид кримінального покарання. В цьому випадку штраф є найбільш м'яким видом кримінального покарання, що накладається судом у випадках і розмірі, передбачених Кримінальним кодексом України (ККУ). Може застосовуватись і як основне, і як додаткове покарання. Штраф як додаткове покарання може бути призначений лише тоді, коли його спеціально передбачено в санкції статті ККУ.

Згідно статті 99 ККУ, у випадку якщо засуджений є неповнолітнім, штраф до нього застосовується лише якщо він має самостійний доход, власні кошти або майно, на яке може бути звернене стягнення. В іншому випадку до нього може бути застосовано покарання у виді громадських робіт або виправних робіт.

Штраф як вид адміністративного стягнення. Штраф – основне адміністративне стягнення, яке за своєю суттю є грошовим стягненням, що накладається на громадян, які вчинили адміністративне правопорушення.

Санкції статей Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) можуть передбачати як певні межі штрафу, так і точне зазначення суми штрафу. Штраф як адміністративне стягнення відрізняється від аналогічного виду кримінального покарання:

- розмірами штрафу,
- порядком застосування,
- штраф як адміністративне стягнення завжди є основним видом стягнення,
- не передбачений в заходах впливу, що застосовуються для неповнолітніх.

Розробник:

доцент кафедри охорони праці
та техногенно-екологічної безпеки
к.т.н., доцент

М.В. Сарапіна